

גמ' ב"ק (כ:) - היורד לתוך שדה חבירו והשביחו
רב דניאל שטיין

א. עליות דרבנו יונה לב"ב (ד:) - והיא דיוקא דדייק ש"מ זה נהנה וזה לא חסר חייב, דחי לה תלמודא וקאמר, שאני התם דאמר ליה אתה גרמת לי הקיפא יתירא, ולא קאמר אתה גרמת לי היקף זה. לפי שסתמו של דבר כבר גדר המקיף בינו ובין רשות הרבים קודם שגדר בינו ובין חבירו, שאם על חבירו הקיף, כ"ש על רשה"ר. והיינו דקאמר אתה גרמת לי כל היקף זה שביני לבינך מלבד ההיקף הראשון. ונראה שזה לא תבעו מגדרים חיצוניים, לפי שהיה יכול לטעון לא אסייעך בהם, כי חפץ אני לגדור ביני ובינך, ולא יועילו לי הגדרים החיצוניים.

ב. חי' הרמב"ן לב"ב (שם) - ועדיין יש לדקדק בה כיון שאינו יכול לכופו לסייע עמו לגדור אותו הגדר החיצון למה מגלגלין עליו עכשיו, וכי מפני שקדם הלה ובנה משלו הפסיד זה, ולדידי לא קשיא שהרי זה דומה במקצת ליורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות וכו', אף כאן כיון שירד וגדר ושדה העשויה לגדור וצריכה לכך היא אינו יכול לסלקו אלא שמין לו כיוורד שלא ברשות, שאלו אחד מן השוק גדר על שניהם לשום לו וידו על העליונה דהא צריכה היא לגדור.

ג. גמ' ב"מ (קא.) - איתמר, היורד לתוך שדה חבירו ונטעה שלא ברשות, אמר רב שמין לו, וידו על התחתונה. ושמואל אמר אומדין כמה אדם רוצה ליתן בשדה זו לנוטעה. אמר רב פפא ולא פליגי כאן בשדה העשויה ליטע, כאן בשדה שאינה עשויה ליטע. [חי' הריטב"א (שם) - וקשיא לי' למורי ז"ל דאפילו בשדה העשויה ליטע למה תהא ידו על העליונה בשבח ליטול כשתלי העיר כיון דשלא מדעת הבעלים ירד בה, וי"ל דכיון דשדה העשויה ליטע וידעו הבעלים ושתקו ודאי ניחא להו במאי דעבד וכאילו ירד מדעתם דמי]. [נמק"י (נח. בדפי הרי"ף) - כיון דגלי אדעתיה דניחא ליה ה"ל כאילו ירד מדעתו].

ד. רמב"ם (פ"ג שכנים ה"ג-ד') - מי שהיה לו חורבה בין חורבות חבירו ועמד חבירו וגדר רוח ראשונה ושנייה ושלישית עד שנמצאת חורבה זו משלש רוחותיה גדורה, אין מחייבין אותו ליתן לו ההוצאה כלום שהרי לא הועיל לו והרי חורבתו פתוחה לר"ה כשהיתה, לפיכך אם גדר לו רוח רביעית עד שנמצאת חורבתו מוקפת גדר מגלגלין עליו את הכל ונותן חצי ההוצאה שהוציא זה בארבע רוחות עד ארבע אמות ובלבד שיהיה מקום הכותל של שניהם. אבל אם היה הכותל של זה שבנה ובחלקו בנה יראה לי שאין מגלגלין עליו אלא דבר מועט כמו שיראו הדיינין שהרי אינו יכול להשתמש בכתלים, וכן אם הניקף עצמו הוא שגדר רוח רביעית הרי גילה דעתו ונותן חצי ההוצאה של שלש רוחות אם היה הכותלים של שניהם, וכן כל כיוצא בזה. [השגת הראב"ד] - א"א זה המשפט מעוקל שאם הרויח לו המקום וגדר אותו שיפחות לו ההוצאה. [מגיד משנה (שם) - ודעת המחבר שאין מחייבין אותו בחצי ההוצאה אלא מפני שזוכה בחצי הכותל לפי שנבנה במקומו וכמ"ש למעלה בחצר לפיכך כל שלא נבנה במקומו ואם ירצה הלה אפילו בפריעת חצי ההוצאה אינו זוכה בחצי הכותל עכשיו אם המקיף רוצה אינו זוכה בחצי הכותל ואינו פורעה אלא מה שהנהגו זה נראה לדעתו ז"ל].

ה. חי' הגרנ"ט (סי' קס"ח) - ונראה לבאר בזה דבנמק"י שם כתב דהטעם דבשדה העשויה ליטע מחוייב בעל השדה לשלם להיורד הוא משום דהו"ל כאילו ירד מדעתו כיון דהשדה עשויה ליטע, ור"ל דהוי כאילו בעה"ב אמר לו לנטוע והוא הוציא הוצאות על פיו ומשוי"ה מתחייב בתשלומין וכו' ולפי"ז יש ליישב גם דעת הראב"ד ז"ל דהא דמחייבין ליה לניקף לשלם דאף דלא בנה את הגדר ברשותו מכ"מ נתחייב הוא לשלם על הגדר כיון דהוי כמו שבנאו מדעתו והוציא הוצאות על פיו. אבל דעת הרמב"ם היא דאין החיוב בא מחמת שהוציא הוצאות על פיו אלא דהחיוב בא מחמת שקנה השבח.

ו. גמ' כתובות (קת.) - המודר הנאה מחבירו שוקל לו את שקלו, ופורע את חובו, ומחזיר לו אבידתו וכו', אלא פורע לו את חובו הא קמשתרשי ליה, אמר רב אושעיא, הא מני, חנן היא, דאמר איבד את מעותיו. [רש"י (שם) - זה שפרנס את אשת חבירו ונתכוון לשם הלואה שישלם לו בעלה איבד מעותיו ואין יכול לומר לו את חובך פרעתי שלם לי והוא הדין נמי לכל חוב שעליו ועמד חבירו ופרעו וזה לא אמר לו הלויני אינו חייב לו כלום וכיון דאילו פרעיה לשם הלואה לאו הלואה היא כי פרעיה נמי לשם מחילה לאו מידי יהיב ליה]. [תוס' (שם) ד"ה חנן - ליכא לאקשוויי מהא דקיימא לן (לעיל פ.) היורד לתוך שדה של חבירו ונטעה שלא ברשות דשמין לו כאריס ולבונה חורבתו של חבירו דנותן לו מה שהנהגו (ב"מ קא. ע"ש) דהתם השבח בעין הוא ודין הוא שיטול אבל הכא לא השביח לו שום שבח נכסים אלא שהצילו מגביית בעל חובו ולא מידי יהיב ליה]. [תוס' (שם) ד"ה הא מני - ורבינו תם מפרש דאירי דוקא במזונות אשתו ומשום הכי פטור דאין הדבר ברור שהיה מתחייב זה הבעל מזונות שמא היה יכול להפטר שהאשה עצמה היתה מצמצמת אם לא היתה מוצאה מי שמצאיא לה מעות אף על גב דבפסקו לה ב"ד מייירי דאי לאו הכי לא הוי מיחייב לכ"ע שאף לאשה עצמה לא היה מיחייב בלא פסק ב"ד מכ"מ היתה מצמצמת דלא ליקרו לה רעבתנות אבל גבי שטר חוב אפי' חנן מודה דלא איבד מעותיו דהנאה גמורה היא הואיל ולא היה יכול להפטר בשום ענין וכו' וריב"א הביא ראייה מירושלמי דה"ה בשאר חובין].

ז. רמב"ם (פ"ב תרומות הי"א) - וכן ההפקר פטור מן התרומה ומן המעשרות, ואפילו הפקירו העכו"ם לו, אבל הזורע שדה הפקר חייב בתרומה ומעשרות. [חיל' רבנו חיים הלוי (פכ"א מלוה ולוה) - הרי להדיא דאע"ג דביורד לתוך שדה חבירו הוי השבח של הבעלים, מ"מ בזורע שדה הפקר לא אמרינן דהשבח יהיה הפקר, אלא דהכל של הזורע, דאם לא היה דינו רק כאריס לפי חלקו הרי צריך להיות טבל וחולין מעורבין זה בזה, ובעל כרחך דכל השבח הוא של הזורע].